

DOI: 10.33310/2518-7813-2020-68-1-110-115
УДК 37.015.3+371.13

Ірина КНЯЖЕВА

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна
e-mail: irina.knyazheva@gmail.com

ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті на основі аналізу наукового фонду визначено поняття «професійне становлення майбутніх педагогів», схарактеризовано стадії цього процесу, доведено взаємозв'язок і взаємозумовленість кожної із стадій. Розкрито особливості і значення етапу професійного навчання (професійної самоідентифікації), визначено причини деструктивних кризових станів у цей період, схарактеризовано можливі заходи щодо їх подолання як запоруки забезпечення успішності й конкурентноздатності фахівця, його самореалізації і самоздійснення в майбутній професії. визначено складники професійного становлення майбутніх педагогів, зокрема його методичну сферу, що представлена в дослідженні феноменом «методична культура».

Ключові слова: професійне становлення, майбутні педагоги, університетська освіта, етапи, складники, методична культура.

Сьогоднішні суспільні вимоги спрямовують освіту, зокрема й університетську, на орієнтацію освітнього процесу щодо активізації особистісних засад професійного становлення майбутніх педагогів, набуття ними здатності в постійно змінюваних соціокультурних умовах знаходити ефективні способи вирішення суспільно-педагогічних проблем, сприяння самовдосконаленню, самореалізації і саморозвитку. Ці завдання визначено в Законі України «Про вищу освіту», Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепції розвитку педагогічної освіти, Стандартах і рекомендаціях щодо гарантії якості вищої освіти в європейському просторі.

Професійне становлення майбутніх педагогів через самотворення в умовах університетської освіти вимагає забезпечення органічного співбуття людини та культури, усвідомлення її єдності й універсальності, прагнення до її збереження і творення. Саме така місія «затвердження єдності людства» через притаманне культурному простору «єдність знання» завжди була властива університетській освіті, завданням якої як «школи універсального пізнання» було і залишається «зведення в одному місці багатьох людей ... для збереження вільної циркуляції думки» завдяки особистому спілкуванню [4, 39]. Саме «культування інтелекту», сприяння особистісному і професійному становленню було і є пріоритетом університетської освіти, зокрема й педагогічної.

Мета статті: довести актуальність проблеми професійного становлення майбутніх педагогів в умовах університетської освіти, схарактеризува-

ти його сутність, основні етапи й особливості, зокрема етапу професійного навчання, схарактеризувати причини кризових станів у цей період та заходи щодо їх подолання; визначити складники професійного становлення майбутніх педагогів, зокрема його методичну сферу, що представлена в дослідженні феноменом «методична культура».

Проблема професійного становлення майбутніх фахівців стала предметом наукових досліджень як зарубіжних (В. Бодров, С. Вершловський, Е. Зеєр, Є. Клімов, Т. Кудрявцев, А. Маркова, А. Маслоу, К. Роджерс, Ж.-П. Сартр та ін.), так і вітчизняних учених (І. Бех, М. Боришевський, Н. Зубалій, О. Кокун, С. Максименко, В. Орлов, В. Семиченко, Т. Титаренко, Н. Чепелєва, Т. Щербан та ін.). Водночас засвідчено, що єдиного підходу до трактування цього феномену досі не існує. Найбільш універсальним, на нашу думку, є визначення особистісного становлення, запропоноване Е. Зеєром, який характеризує це поняття, як «безперервний процес цілеспрямованої прогресивної зміни особистості завдяки соціальним впливам і власної активності» [5, 18]. Екстраполюючи увагу на професійний аспект цього процесу, науковець розглядає професійне становлення особистості як її розвиток в умовах навчально-професійної та професійної діяльності, спрямований на формування стійких позитивних мотивів професійної діяльності, соціально значущих і професійно важливих якостей, готовності до постійного професійного зростання, знаходження оптимальних прийомів і способів якісного й творчого виконання професійної діяльності відповідно до

індивідуально-психологічних особливостей фахівця» [5, 18].

Розгляд професійного становлення фахівця з позиції категорій «само» дозволив Б. Невзорову визначити цей феномен як «формування професійного самовизначення в певній професійній галузі залежно від ступеня узгодженості психологічних можливостей людини зі змістом і вимогами професійної діяльності, а також сформованості в особистості здатності адаптуватися до соціально-економічних умов, що змінюються у зв'язку з улаштуванням своєї професійної кар'єри [10, 65]. Т. Алексєєвою професійне становлення потрактоване як «психологічна категорія, що відображає процес саморозвитку людини впродовж життя, у межах якого відбувається становлення специфічних видів суб'єктної активності особистості на основі розвитку і структурування сукупності професійно орієнтованих її характеристик, що забезпечують реалізацію функцій пізнання, спілкування та регуляції в конкретних видах діяльності і на етапах професійного шляху» [1].

Як «нову якісну зміну педагога, що дає йому можливість стати професіоналом у нових швидкозмінювальних умовах системи освіти» визначає поняття «професійне становлення педагога» Т. Кисельова [8, 19]

В. Орлов, характеризуючи професійне становлення вчителя мистецьких дисциплін, визначає його як «складне й багатомірне явище особистості, що являє собою процес виникнення в особистості тих професійних якостей, яких у неї не було і які відповідають суттєвим вимогам, що висуває професія; етап розвитку професійної культури, на якому професійні якості вже сформовані, але професійна діяльність не набула завершеної форми; рух і розв'язання суперечності між існуючими рефлексивними уявленнями, способами мислення, знаннями, вміннями і навичками художньо-педагогічної діяльності та відсутністю досвіду їх реалізації на практиці» [11, 246].

Здійснений аналіз наукового фонду дозволяє визначити поняття «професійне становлення майбутнього педагога» як поетапний динамічний безперервний прогресивний процес і результат формування, розвитку, саморозвитку й самовдосконалення особистості, що дозволяє їй відповідати постійно змінюваним вимогами професійно-педагогічної діяльності та забезпечує її успішне здійснення.

Досить часто процес професійного становлення ототожнюють з розвитком. Щодо цього, то ми поділяємо думку О. Кокун [8, 9] про те, що розвиток є одним із важливих, проте не єдиних складників професійного становлення. Водночас продуктивним вважаємо пропоновані Л. Мітіною етапи

професійного розвитку фахівця. Учена вважає, що на першій стадії людина одночасно ототожнює себе з іншими, переймає досвід колег, формує свою професійну позицію завдяки професійному спілкуванню з ними. Друга стадія – самовираження – характеризується формуванням прагнення до самореалізації, творчого здійснення професійної діяльності на основі усвідомлення на рівні переконання її цінності як життєвої мети й засобу особистісної самореалізації [9]. Зауважимо, що ці етапи характеризують особистісний розвиток професіонала.

Філософське наповнення терміну «становлення» як категорії, що «відображає процес діалектичного переходу від одного ступеня розвитку до іншого, як момент взаємоперетворення протилежних, і водночас взаємопов'язаних моментів розвитку – виникнення та зникнення» [3, 870], розкриває шлях до визначення стадій (етапів), за якими відбувається цей процес.

Е. Зеєром виділені такі стадії професійного становлення особистості:

- професійне самовизначення (припадає на старший шкільний вік);
- професійна самоідентифікація (безпосереднє здобуття професійної освіти);
- розпредмечування професійної діяльності (період набуття професійного досвіду);
- опредмечування професійної діяльності (період безпосередньої діяльності в межах обраної професії) [5].

Спорідненим до зазначеного є підхід до стадіювання професійного становлення, запропонований Т. Кудрявцевим, який виокремлює такі стадії: виникнення і формування професійних намірів; цілеспрямованої підготовки до обраної професії; процес входження в професію; реалізації особистості в самостійній професійній діяльності [9].

У дослідженні Ю. Поваренкова виділяються схожі етапи професійного становлення: «загально трудове навчання й виховання (допрофесійний етап); пошук і вибір професії; професійне навчання; самостійна професійна діяльність; після професійний етап», водночас автором виокремлені універсальні для кожного етапу періоди, а саме: «адаптація до нової ситуації, період росту досягнень, період найвищих досягнень, зниження результатів або підготовка до переходу до нової діяльності» [12, 96-98]. Таке виділення не лише прогресивних, а й регресивних періодів професійного становлення поділяє й А. Карпов [8].

Оригінальний підхід до визначення етапів професійного становлення фахівців, які належать до типу «людина-людина» пропонує Є. Клімов який виокремлює такі фази розгортання їхнього професійного шляху:

- фаза оптанта (людина виявляє інтерес до вибору професії і здійснює його),
- адепта (власне професійна підготовка в закладах освіти), адаптанта (первинне входження в професію),
- інтернала (досвідчений фахівець, зацікавлений і вмотивований до якісного здійснення обов'язків і виконання основних професійних функцій),
- майстерності (досвідчений фахівець, який має індивідуальних стиль діяльності та здатний якісно вирішувати професійні завдання будь-якої складності),
- авторитету (фахівець, який визнається як «кращий серед майстрів»),
- наставництва (фахівець не лише досконалий майстер-професіонал, а й учитель, який здатний передати свою майстерність іншим), що представляють собою етапи життєвого шляху професіонала [6].

Усі дослідники єдині в думці, і ми розділяємо її, про взаємозв'язок і взаємозумовленість кожної із стадій, оскільки перехід до подальшої зумовлюється перебігом попередньої.

Особливий інтерес у межах започаткованого дослідження має стадія цілеспрямованої підготовки до обраної професії (стадія «адепта» за Є. Клімовим). Її безкризовий прогресивний перебіг є запорукою успішності й конкурентоздатності фахівця, його самореалізації і самоздійснення в майбутній професії. У зв'язку із цим цінним для започаткованого дослідження є визначення причин деструктивних кризових станів у цей період. Серед них виокремлюють:

- незадоволеність якістю професійної освіти й професійної підготовки;
- «випробування свободою» – інший характер та особливості життєдіяльності студента в порівнянні зі шкільним життям;
- необхідність поєднання учіння й виконання професійних обов'язків, не завжди пов'язаних з обраною професією, заради забезпечення економічної незалежності [13];
- втрачання інтересу до навчання та / або майбутньої професії;
- утрата перспектив професійного розвитку;
- дезінтеграція професійних настанов [5];
- зміни в життєдіяльності й особистісних обставинах (зміна місця проживання, проблеми зі здоров'ям, зміни в особистому житті, прояв небажаних особистісних якостей тощо).

Розглянемо можливі заходи щодо подолання таких кризових станів. Серед них: забезпечення контекстного характеру навчання, коли теоретичні знання, суспільно-професійні цінності та норми постають як способи, знаряддя для досягнення практико-орієнтованих професійних і квазіпрофесійних завдань; забезпечення індивідуаль-

ного супроводу особистісного і професійного зростання майбутнього педагога, створення індивідуальної освітньої траєкторії його становлення; запровадження інноваційних особистісно-орієнтованих освітніх технологій; забезпечення свободи щодо зміни або корекції вибору спеціальності, освітнього закладу, факультету, спеціалізації, вироблення альтернативних сценаріїв професійного становлення; зміна мотивів навчальної діяльності; педагогічна підтримка щодо пошуку нових форм і способів самоздійснення в учбовій, квазіпрофесійній і професійній діяльності; запровадження тренінгів особистісного та професійного зростання тощо.

І. Бех вважає, що запорукою успішного професійного становлення майбутніх педагогів є формування в них ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності, що відбувається поетапно: від ознайомлення з особливостями майбутньої професії, створення чіткого й усвідомленого уявлення про неї, про вимоги щодо професіоналізму фахівця – до формування ціннісних уявлень і складання образу «Я-професіонал» [2, 4].

Однією з важливих умов успішного професійного становлення майбутнього педагога в умовах університетської освіти визначається його професійне самовизначення як «визначення людиною себе щодо вироблених у суспільстві і прийнятих цією людиною критеріїв професіоналізму», його сутність полягає у «співвіднесенні свого внутрішнього світу, своїх цінностей, мотивів, потреб, особливостей, здібностей, можливостей зі світом професійної діяльності як на рівні загальних уявлень, так і на рівні конкретних навичок та вмінь. У результаті цього співвіднесення відбувається набуття в загальному професійному полі свого особистого, персонального простору, гнучкого і наділеного особистісним змістом, а також формується вміння цей простір змінювати й активно будувати» [14, 109].

Серед складників професійного становлення майбутнього педагога вчені виділяють «формування професійної спрямованості, компетентності, соціально значущих і професійно важливих якостей, готовність до постійного професійного зростання» [5, 30]; формування комплексу професійно важливих якостей і умінь (В. Адольф, Н. Волянчук, Н. Ільїна, В. Толочек та ін.); досягнення професійної майстерності і професійної компетентності (А. Деркач, І. Зязюн, Т. Кисельова та ін.); самоактуалізацію (О. Анісімова, Л. Карамушка, А. Маслоу, В. Моляко, К. Роджерс, Е. Шостром та ін.); професійно-педагогічну культуру (В. Бенін, В. Гриньова, І. Ісаєв, І. Колеснікова, В. Радул, І. Пальшкова та ін.). Одним із видів професійно-педагогічної культури є методична

(І. Артем'єва, О. Бігич, А. Карачевцева, І. Княжева, Н. Морзе, Н. Нікула, Ю. Пасов, Ю. Подповетна та ін.).

Послугуючись вимогою щодо культуровідповідності освіти, коли остання позиціонується як невід'ємний складник і форма трансляції культури, як культуровідповідна система і культуротворчий процес, спрямований на розвиток особистості, та зважаючи на основні постулати культурологічного підходу, який характеризується пріоритетом людської природи, передбачає застосування таких загальнонаукових принципів, як діалектика в єдності з логікою і теорією пізнання, детермінізму (об'єктивної причинної зумовленості явищ); ізоморфізму (зв'язків об'єктів, що виражають тотожність їх будови), вважаємо, що загальна, педагогічна, професійно-педагогічна і методична культура утворюють єдину систему, кожний з елементів якої характеризується відносною автономністю, має свої особливі характеристики, сферу зіткнення, яка й забезпечує професійне становлення майбутнього педагога.

Методична культура виникає в лоні педагогічної і виявляє себе як утворення, що єднає теорію і практику культури професійно-педагогічної діяльності вчителя. Таким чином, методична культура є інтегративною характеристикою загальної і професійно-педагогічної культури педагога, а в діалектиці особливого й окремого методична культура функціонує як підсистема мето-

дичної культури суспільства і вид професійно-педагогічної культури. Вона характеризується сукупністю цілей, традицій, стилів, правил, взірців діяльності, прийнятої в суспільстві.

Сучасна гносеологія стверджує, що людське пізнання має справу не з самим по собі об'єктивним світом, а із світом, який заданий через конкретну практичну діяльність. Отже, методична культура допомагає майбутньому педагогу привласнити методичний досвід, перетворити його на фактор розвитку особистості, творчого мислення, сформуванню систему методико-педагогічних цінностей, що кристалізується у персоніфіковану систему педагогічної діяльності.

У соціальному вимірі методична культура не зводиться до опису практик, діяльності, прийомів, методів, методик, а представляє собою складну символічну реальність, яка у функційному відношенні виступає механізмом їхнього розвитку. Будучи необхідним моментом педагогічної діяльності, педагогічного досвіду із створенням соціокультурних умов відтворення їх методичного складника, методична культура є цілком самостійною реальністю [7, 170].

Подальший науковий пошук пов'язуємо з необхідністю з'ясувати особливості та значення методичної культури майбутнього педагога як необхідного складника його професійного становлення на етапі здобуття університетської освіти, схарактеризувати її онтологічні ознаки.

Список використаних джерел

1. Алексеева Т. В. Професійне становлення особистості в системі вузівської підготовки: теоретико-методологічний аналіз проблеми. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України, 2013. Випуск 4. Психологічні науки. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_4_18.
2. Бех І. Д. Становлення професіоналізму в сучасних соціальних умовах. Педагогіка толерантності. 2001. № 3–4. С. 6–9.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Г. Бусел. Київ – Ірпінь : ВТФ Перун, 2001. С. 870.
4. Захаров И. В., Ляхович Е. С. Миссия университета в европейской культуре. М., 1994. 360 с.
5. Зеер Э. Ф. Психология профессий: Учебн. пособие. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Академический Проект; Фонд «Мир», 2005. 336 с.
6. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения. М. : Издат. центр «Академия», 2004. 304 с.
7. Княжева І. А. Визначення поняття «методична культура викладача вищої школи». Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. праць. 2012. Вип. 1.37., т. 1. С. 167–171. (Сер.: Педагогічні науки)
8. Кокун О. М. Психологія професійного становлення сучасного фахівця : Монографія. К. : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2012. 200 с.
9. Митина Л. М. Психология труда и профессионального развития учителя. М. : Издательский центр «Академия», 2004. 320 с.
10. Невзоров Б. П. Профессиональное становление учителя в системе многоуровневого университетского образования в регионе : автореф. дис. ... докт. пед. наук : 13.00.01. Кемерово, 1998. 42 с.
11. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін : монографія. К. : Наукова думка, 2003. 262 с.
12. Поваренков Ю. П. Психологическое содержание профессионального становления человека. М. : Изд-во УРАО, 2002. 160 с.
13. Пряжников Н. С., Пряжникова Е. Ю. Психология труда и человеческого достоинства: Учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению и специальности «Психология». М. : Издат. центр «Академия», 2003. 476 с.
14. Хаймовская Н. А., Бочарова А. Л. Социально-психологические аспекты профессионального самоопределения в современном обществе. Психологическая наука и образование. 2016. Том 8. № 1. С. 105–113.

References

1. Aleksieieva, T. V. (2013) Profesiine stanovlennia osobystosti v systemi vuzivskoi pidhotovky: teoretyko-metodolohichniy analiz problemy [Professional formation of personality in the system of university training: theoretical and methodological analysis of the problem]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. Vypusk 4. Psykholohichni nauky. Retrieved from
2. Bekh, I. D. (2001) Stanovlennia profesionalizmu v suchasnykh sotsialnykh umovakh [Formation of professionalism in modern social conditions]. *Pedahohika tolerantnosti*. № 3–4. S. 6–9.
3. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A great explanatory dictionary of modern Ukrainian] / uklad. i hol. red. V. H. Busel. Kyiv – Irpin : VTF Perun, 2001. S. 870.
4. Zakharov, Y. V., Liakhovych, E. S. (1994) Myssyia unyversyteta v evropeiskoi kulture [University mission in European culture]. Moscow, Russia. 360 s.
5. Zeer, E. F. (2005) Psykholohyia professyi [Occupational Psychology]: Uchebn. posobyе. 3-e yzd., pererab. y dop. Moscow, Russia : Akademicheskyy Proekt; Fond «Myr». 336 s.
6. Klymov, E. A. (2004) Psykholohyia professyionalnoho samoopredeleniya [Psychology of Professional Self-Determination]. Moscow, Russia : Yzdat. tsentr «Akademyia». 304 s.
7. Kniazheva, I. A. (2012) Vyznachennia poniattia «metodychna kultura vykladacha vyshchoi shkoly» [Definition of the term «methodological culture of the teacher of higher education»]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho : zb. nauk. prats*. Vyp. 1.37., t. 1. S. 167–171. (Ser.: Pedahohichni nauky)
8. Kokun, O. M. (2012) Psykholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia [Psychology of professional formation of a modern specialist]: Monohrafiia. K. : DP «Inform.-analit. ahentstvo». 200 s.
9. Mytyna, L. M. (2004) Psykholohyia truda y professyionalnoho razvytyia uchytelia [Psychology of labor and professional development of teachers]. Moscow, Russia : Yzdatelskyi tsentr «Akademyia». 320 s.
10. Nevzorov, B. P. (1998) Professyionalnoe stanovleniye uchytelia v systeme mnohourovnevoho unyversytetskoho obrazovaniya v rehyone [Professional development of a teacher in the system of multilevel university education in the region] (avtoref. doctoral dissertation). Kemerovo.
11. Orlov, V. F. (2003) Profesiine stanovlennia vchyteliv mystetskykh dystsyplin [Professional formation of teachers of arts disciplines]: monohrafiia. K. : Naukova dumka. 262 s.
12. Povarenkov, Yu. P. (2002) Psykholohicheskoe sodержanye professyionalnoho stanovlennia cheloveka [The psychological content of the professional becoming of a person]. Moscow, Russia : Yzd-vo URAO. 160 s.
13. Priazhnykov, N. S., Priazhnykova E. Yu. (2003) Psykholohyia truda y chelovecheskoho dostoinstva [The psychology of work and human dignity]: Ucheb. posobyе dlia stud. vuzov, obuchaiushchykhsia po napravleniyu y spetsyalnosti «Psykhohyia». Moscow, Russia : Yzdat. tsentr «Akademyia». 476 s.
14. Khaimovskaia, N. A., Bocharova A. L. (2016) Sotsyalno-psykholohicheskiye aspekty professyionalnoho samoopredeleniya v sovremennom obshchestve [Socio-psychological aspects of professional self-determination in modern societies]. *Psykholohicheskaya nauka y obrazovaniye*. Tom 8. № 1. S. 105–113.

Ірина Княжева. Професіональне становлення майбутніх педагогів в умовах університетського образования

В статті на основі аналізу наукового фонду визначено поняття «професіональне становлення майбутніх педагогів», охарактеризовані стадії цього процесу, доведена взаємозв'язок і взаємообумовленість кожної з стадій. Розкриті особливості і значення етапу професіонального навчання (професіональної самоідентифікації), визначені причини деструктивних кризових станів в цей період, охарактеризовані можливі заходи по їх подоланню як запоруки забезпечення успішності і конкурентоспроможності спеціаліста, його самореалізації і самореалізації в майбутній професії. визначені складові професіонального становлення майбутніх педагогів, в частині його методическу сферу, яка представлена в дослідженні феноменом «методическа культура».

Ключові слова: професіональне становлення, майбутні педагоги, університетське образование, етапи, складові, методическа культура.

Iryna Knyazheva. Professional establishment of future teachers under the university education

The article on the basis of the scientific foundation analysis defines the concept of "professional formation of future teachers" as a step-by-step dynamic continuous progressive process and the result of formation, development, self-development and self-improvement of the personality, which allows it to meet the constantly changing requirements of professional and pedagogical activity and provides its success. The approaches adopted in the scientific discourse on the stages of the process of professional formation of future teachers have been identified. It is found that, despite the existing differences, scientists are united in understanding the interconnectedness and interdependence of each of the stages, since the transition to a further one is conditioned by the course of the previous one.

The peculiarities and significance of the stage of vocational training (professional self-identification) are revealed, the causes of destructive crises during this period are identified, the possible measures for overcoming them as a guarantee of successfulness and competitiveness of the specialist, his self-realization and self-realization in the future profession are characterized. These include: providing contextual learning when theoretical knowledge, socio-professional values and norms emerge as ways, tools to achieve practically oriented professional and quasi-professional tasks; ensuring individual support for the personal and professional growth of the future teacher, creating an individual educational trajectory of its formation; introduction of innovative personally-oriented educational technologies; ensuring freedom to change or correct the choice of specialty,

educational institution, faculty, specialization, development of alternative scenarios of professional development; change of motives of educational activity; pedagogical support; introduction of trainings for personal and professional growth.

The components of the professional formation of future teachers, in particular its methodical sphere, are determined. It is represented in the study by the phenomenon of "methodical culture", which is an integrative characteristic of the general and professional-pedagogical culture of the teacher. In the dialectic of the special and the separate methodological culture functions as a subsystem of the methodical culture of society and the type of professional and pedagogical culture.

Keywords: professional formation, future teachers, university education, stages, components, methodical culture.